

Bijlage 7: Zonering voor het verminderen van de drukfactor stikstof: rond stikstofgevoelige hexagonen of rond grens van het totale Natura 2000-gebied

Wageningen Environmental Research (WENR) heeft voor de provincie Zuid-Holland onderzocht¹ bij welke Natura 2000-gebieden de kritische depositiewaarden (KDW) worden overschreden en bij welke van deze gebieden een significante bijdrage van de stikstofdepositie afkomstig is uit de eerste kilometer(s). Uit deze analyse komen de *Nieuwkoopse Plassen & De Haeck* en het *Lingegebied & Diefdijk-Zuid* naar voren omdat de KDW's hier nog zwaar overbelast zijn en bij deze gebieden een significante bijdrage van de stikstofdepositie afkomstig is uit de eerste 250 meter, berekend, in het rapport, vanaf de rand van het Natura 2000-gebied (inclusief de activiteiten in het Natura 2000-gebied zelf). Om die reden wordt er in het SANE een aanpak voorgesteld om in een zone van 250 meter extra maatregelen te nemen voor het verminderen van de drukfactor stikstof, waarbij de gebieden eerst aan zet zijn om invulling te geven aan deze zonering. Voor de overige gebieden geldt de combinatie van zwaar overbelaste KDW's waarbij een significante bijdrage uit de eerste kilometers afkomstig is niet, daarom zien we geen noodzaak voor een zonering voor de drukfactor stikstof bij deze gebieden. Dit sluit niet uit dat er voor de overige drukfactoren nog andere zonering nodig kan zijn bij de Natura 2000-gebieden.

Deze stikstofzonering werkt als aanvulling op de generieke maatregelen voor de gebieden, zoals maatregelspoor geborgde emissiereductie voor de melkveehouderij. Bij deze twee Natura 2000-gebieden is de belasting door stikstof zo groot, dat alleen generieke maatregelen niet afdoende zijn.

Wanneer wordt nagedacht over het introduceren van een zone van 250 meter voor het verminderen van de drukfactor stikstof, kan gekozen worden voor een zonering rondom de stikstofgevoelige hexagonen² of rond de rand van het totale Natura 2000-gebied. Bij een zone rondom de stikstofgevoelige hexagonen zal de zone deels binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied kunnen komen te liggen, omdat het mogelijk is dat er niet in het hele Natura 2000-gebied stikstofgevoelige hexagonen zijn. Bij een zone rondom het Natura 2000-gebied komt er een eenduidige 'ring' rond het hele gebied. Aan beide keuzes zijn voor- en nadelen verbonden, hieronder geven we een overzicht van de belangrijkste voor- en nadelen en lichten we toe hoe het proces verloopt om een dergelijke zonering in de verordening op te nemen. Deze voor- en nadelen zijn geschikt voor het in beeld brengen van de complexiteit rondom de keuze, maar verdere verdieping over de uiteindelijke keuze en de voor- en nadelen hiervan is noodzakelijk in het gebiedsproces.

Zonering rondom de stikstofgevoelige hexagonen

In Aerius is voor elk Natura 2000-gebied inzichtelijk gemaakt waar de stikstofgevoelige natuur zich bevindt. Dit is visueel gemaakt met behulp van hexagonen. Daarom kan er van elk gebied door middel van kaartmateriaal inzichtelijk worden gemaakt waar de hexagonen, met daarbinnen stikstofgevoelige natuur, zich bevinden. Wanneer er over hexagonen wordt gesproken betreft het

¹ Zie bijlage 8: Kennisnotitie stikstofdepositie Zuid-Holland (WENR)

² Een *hexagoon* is het rekenelement waarmee bepaald wordt hoeveel stikstof een stukje natuur ontvangt en hoe gevoelig dat stukje natuur is. In het AERIUS-model worden hexagonen gebruikt om te bepalen waar de stikstof neerkomt, of er in deze hexagoon stikstofgevoelige natuurtypen liggen en of de Kritische Depositie Waardes (KDW) overschreden worden.

hexagonen van 1 hectare. Op basis van deze gegevens is het mogelijk om rondom de stikstofgevoelige hexagonen een zonering te bepalen.

Voordelen zonering rondom stikstofgevoelige hexagonen

- **Effectief en gericht voor herstel van specifieke kwetsbare habitats.** De zone komt precies te liggen op de plek waar de stikstofgevoelige natuur ligt en daarmee is de gerealiseerde winst voor de natuur per gerealiseerde kilogram ammoniakemissie maximaal.
- **Impact op huidige functies en activiteiten is geografisch gezien kleiner.** Deze aanpak zorgt voor een kleinere zone buiten het Natura 2000-gebied, omdat de zone deels binnen het Natura 2000-gebied zal vallen. Hierdoor heeft de zone qua oppervlak minder grote impact op huidige functies en activiteiten rondom Natura 2000-gebieden.

Nadelen zonering rond stikstofgevoelige hexagonen

- **Stikstofgevoelige natuur is niet statisch.** Binnen een Natura 2000-gebied kan nieuwe stikstofgevoelige natuur ontstaan en verdwijnen, waarmee de grenzen van een zonering kunnen verschuiven. Dit zorgt voor blijvende onzekerheid voor de omgeving. Nieuwe stikstofgevoelige natuur is gekoppeld aan de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied waar het uitbreiden van specifieke habitats een doel (zoals omschreven in het aanwijzingsbesluit) kan zijn.
 - *Er zijn al natuurrealisatieplannen binnen Natura 2000-gebieden waarmee stikstofgevoelige hexagonen kunnen worden toegevoegd/verplaatst.*
- **Impact op doelbereik voor stikstofdepositievermindering is kleiner, dus is een hogere reductie van de generieke opgaven nodig.** De impact van de zonering is kleiner, omdat de zone kleiner is. Hierdoor is meer reductie nodig in de generieke (provinciale/landelijke) stikstofreductie opgave of zal het doelbereik lager uitvallen. Bij onvoldoende doelbereik moeten er uiteindelijk aanvullende maatregelen worden genomen om wel tot het gewenste doelbereik te komen.
- **Langjarige subsidieverlening / herwaardering percelen is ingewikkeld.** Voor een zone waarvan de grenzen niet statisch zijn (omdat de stikstofgevoelige natuur zich binnen het Natura 2000-gebied kan verplaatsen en daarmee ook de stikstofgevoelige hexagoon) kunnen de regels voor subsidieverlening in de zone ook veranderen. Dit leidt tot onzekerheid voor onder andere agrariërs.
- **Complexer en meer monitoring nodig.** Voor het (juridische) borgen van een dergelijke zone zijn veel gegevens nodig om de depositie en ecologische toestand van iedere hexagoon regelmatig te actualiseren. De AERIUS-monitor geeft op dit moment een jaarlijkse actualisatie van de stikstofgevoelige hexagonen. Daarnaast is het risico aanwezig dat bij verschuiving van de zonering nieuwe monitoringslocaties moeten worden toegevoegd of verwijderd, waardoor het genereren van langjarige data lastiger wordt.
- **Lastig uitvoerbaar.** Deze variant leidt tot regeldruk omdat bij elke herziening van de habitatkartering ook de zone aangepast moet worden.

Zonering rondom de begrenzing van het (hele) Natura 2000-gebied

De begrenzing van elk Natura 2000-gebied ligt vast in het aanwijzingsbesluit van het gebied.

Voordelen rond hele Natura 2000-gebied

- **Duidelijkheid voor iedereen, ook op lange termijn.** Bij een begrenzing rondom het Natura 2000-gebied, hoeft de grens niet op te schuiven wanneer binnen het Natura 2000-gebied een nieuw stikstofgevoelig habitattype wordt ontwikkeld of ontstaat.
 - *Er zijn al natuurrealisatieplannen binnen Natura 2000-gebieden waarmee stikstofgevoelige hexagonen kunnen worden toegevoegd/verplaatst.*
- **Impact op doelbereik is hoger.** Binnen een zone rondom de gehele rand van het Natura 2000-gebied is meer reductie mogelijk, wat zal leiden tot meer doelbereik en meer zal bijdragen aan mogelijkheden tot vergunningverlening. Hierdoor kan de reductiedoelstelling in een dergelijke zone ook lager kunnen zijn als in een zone rond de stikstofgevoelige hexagonen.
- **Subsidieverlening / herwaardering percelen is breder inzetbaar.** Bij een bredere zone kunnen ook de gekoppelde instrumenten breder worden ingezet.
- **Uitvoerbaarheid is eenvoudiger.** Aan een statische grens zijn eenvoudiger regels aan activiteiten en daarbij instrumenten te koppelen en uit te voeren.
- **Structurele langjarige monitoring mogelijk.** Er kan een gestructureerd meetnet opgezet worden waarmee langjarig dezelfde en betrouwbare monitoring kan plaatsvinden. Daarnaast kan er mogelijk gebruik gemaakt worden van bestaande meetnetten in de Natura 2000-gebieden (zoals vegetatiemeetpunten (PQ's))

Nadelen rond hele Natura 2000-gebied

- **Impact op huidige functies en activiteiten is geografisch gezien groter.** Een zone rondom de begrenzing van het gehele gebied leidt tot een groter oppervlakte van de zone, waardoor beperkende maatregelen op een groter areaal van toepassing zijn.
- **De effectiviteit kan lokaal minder zijn.** Een zone rondom de begrenzing van het gebied kan leiden tot situaties waarin huidige activiteiten (relatief) dichtbij stikstofgevoelige natuur, maar ver genoeg van de rand van het gebied (bijv. 300 meter), niet binnen de zone met striktere regels vallen. Terwijl een huidige activiteit verder weg van stikstofgevoelige natuur (bijv. 800 meter), maar dicht bij de rand van het gebied (bijv. 200 meter) wel binnen de zone valt. Dit kan het gevoel geven dat de maatregel op lokaal niveau het doel voorbijstreeft.

Stikstofzoning in de omgevingsverordening

Het reguleren van activiteiten binnen een zone – om natuurherstel te bevorderen en vergunningverlening weer mogelijk te maken – kan alleen via het Omgevingsbeleid. Regels gericht aan derden (burgers en bedrijven) worden opgenomen in de omgevingsverordening. Realistisch gezien zullen deze regels niet eerder dan 2028 in de verordening kunnen worden opgenomen, omdat voor verdergaande regels een dragende motivering noodzakelijk is en een zorgvuldig besluitvormingsproces moet worden doorlopen.

Om te voorkomen dat er in de tussentijd nieuwe activiteiten starten in die zones die de stikstofreductieopgave bemoeilijken, zou een voorbereidingsbesluit duidelijkheid kunnen geven richting de gebieden. Met een voorbereidingsbesluit kunnen we (vooruitlopend op definitieve regels) alvast regels stellen (over activiteiten die nog niet plaatsvinden) voor de gebieden zodat deze normering gaat gelden. De definitieve regels moeten wel binnen 1,5 jaar na het

Datum

4 november 2025

Ons kenmerk

voorbereidingsbesluit worden vastgesteld, anders vervalt de voorbereidingsbescherming van rechtswege.